

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського

***«Актуальні проблеми
приватного та публічного
права»***

**Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.**

**27 березня 2020 року
м. Харків**

УДК 349.2:342.727

ББК 67.305

А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (27 березня 2020 року). – Харків, 2020. – 236 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

Синчук С.М.	
Про деякі неузгодження у законодавчому регулюванні соціального супроводу осіб/сімей в Україні.....	154
Прийменко О.С.	
Порядок стажування молоді в органах Пенсійного фонду України	157
Сташків Б.І.	
Проблеми досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у сфері пенсійного забезпечення	158
Гоц-Яковлєва О.В.	
Договірні засади у праві соціального забезпечення України.....	164
Лук'янчиков О.М.	
Симулякр базового державного соціального стандарту.....	167
Сіньова Л.М.	
Поняття та значення прожиткового мінімуму	170
Соловійов О.В.	
Деякі аспекти правового регулювання соціального страхування від нещасного випадку студентів та інших осіб, які навчаються	173
Бук М.О.	
Реформування законодавства у сфері соціальної реабілітації.....	177
Гуцко П.А.	
Некоторые проблемы проведения оценки условий труда в Республике Беларусь.....	179
Цуварев О.Ф.	
Категорія «якість життя» у контексті соціальної політики держави	182

Секція «Цивільне право та сімейне право. Цивільний процес. Господарське право та господарський процес. Право інтелектуальної власності»

Сприндис С.І.	
Генезис договору франчайзинга.....	186
Хватик Ю.А., Бондаренко М.С.	
К вопросу о правовом регулировании краудфандинга	189
Пономаренко О.М.	
Реформування сімейного законодавства в часи рекодифікації Цивільного кодексу України	192
Ждан М.Д.	
Щодо співвідношення норм матеріального та процесуального права стосовно досудового врегулювання господарських спорів.....	195
Циркуненко О.В.	
Особенности розгляду справ про банкрутство фізичних осіб: процесуальний аспект	199

Гоц-Яковлева Ольга Василівна,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського
ХНПУ імені Г.С. Сковороди,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОГОВІРНІ ЗАСАДИ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Реформа соціального забезпечення, що наразі проводиться в Україні, поміж іншим піднімає й питання оцінки нових правових явищ – добровільних страхових форм соціального забезпечення. Вони, як доповнення до загальнообов'язкового державного соціального страхування, покликані забезпечити довгострокову стабільність системи соціального забезпечення. Зокрема передбачається, що недержавне пенсійне забезпечення та корпоративне страхування мають отримати ширший розвиток [1, 2].

Українська теорія права соціального забезпечення традиційно розглядає добровільне соціальне страхування як інститут виключно цивільного права і тому не пропонує правові механізми реалізації договірних страхових форм соціального забезпечення. Що стосується цивілістичної науки, то тут договори щодо недержавного соціального страхування розглядаються як особливий вид договорів відплатного надання послуг. Але у такому випадку не може й мова йти про захист соціально-забезпечувальних прав населення.

На жаль, зазначені питання не викликали наукового інтересу в українській науці, за невеликим виключенням. Так, Орловський О.Я., досліджуючи правову природу страхових внесків у накопичувальній системі пенсійного забезпечення, зазначає, що «сутнісними особливостями соціального страхування є те, що воно виникає лише на підставі закону, тому не може мати договірної характеру». Науковець пов'язує це з тим, що «законодавство України про соціальне страхування належить до сфери публічного права і тим самим виключає будь-яку диспозитивність в діях суб'єктів соціального страхування і необхідність використання договірних відносин. В свою чергу комерційне страхування регулюється цивільним законодавством, тобто стосується приватного права» [3, с. 218].

Тим не менш вбачається, що відносини в сфері добровільного недержавного соціального страхування слід все ж таки класифікувати як соціально-забезпечувальні за своєю природою. Надання відповідних соціально-забезпечувальних благ має на меті забезпечити гідний рівень життя людини і вимагає законодавчо встановлених стандартів такого надання, обмеження свободи прийняття рішень на розсуд сторін за договором, що, безумовно, пов'язане з публічним компонентом соціально-страхових відносин. На даний

час приватні суб'єкти вже здійснюють надання соціально-забезпечувальних благ (наприклад, недержавні пенсійні фонди, організації медичного страхування тощо). У зв'язку з цим постає питання про визнання їх як сторони соціально-забезпечувальних відносин поряд з державою.

Думається, що добровільне соціальне страхування має входити до предмету права соціального забезпечення, незважаючи на його характер, оскільки воно базується на застосуванні того ж соціально-страхового механізму, що й у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні, змінюється тільки суб'єктний склад відносин. Добровільна природа соціального страхування в даному випадку не заперечує ні суспільного характеру соціального ризику, ні сутності фінансового механізму соціального страхування. Подібність економічного механізму соціального страхування відзначав свого часу Л.В. Забелін, який вважав, що як при добровільному, так і при обов'язковому страхуванні за рахунок внесків працівників або підприємців, всі ці кошти за своєю суттю є частиною вартості робочої сили, частиною заробітної плати [4, с. 122-125].

Найбільш врегульованим українським законодавством є пенсійне страхування. Законодавче визначення предмета пенсійного договору, діяльності недержавних пенсійних фондів щодо розміщення пенсійних коштів, що здійснюється з метою їх збереження та примноження в інтересах учасників, генерує дискусії щодо правового характеру пенсійного договору. Деякі автори вказують на його змішаний цивільно-правовий характер і комбінацію договорів страхування та відплатного надання фінансових послуг, інші – як інвестиційний договір, що включає у себе публічні елементи. Вбачається, що пенсійний договір містить ознаки різної галузевої приналежності. У регулюванні пенсійного договору законодавець використав цивільно-правову структуру контракту на користь третьої особи, в даному випадку учасника, який у разі настання відповідних підстав має право вимагати призначення та виплати недержавної пенсії. Також немає сумнівів щодо цивільно-правового характеру взаємовідносин між недержавними пенсійними фондами та вкладниками на етапі сплати пенсійних внесків. Що ж стосується відносин, які виникають між фондом та учасником щодо виплати недержавної пенсії, то вони є соціально-страховими, тож регулюються в межах галузі права соціального забезпечення. Соціально-забезпечувальні зобов'язання недержавного пенсійного фонду, які випливають з реалізації права на пенсійне забезпечення, обумовлюють, при абсолютному пріоритеті диспозитивних (приватних) засад, наявність імперативних (публічних) елементів у правовому регулюванні відносин з недержавного пенсійного забезпечення. Між іншим, це передбачає не тільки створення сприятливого режиму для розвитку та заохочення добровільної форми соціального забезпечення, а й закріплення на законодавчому рівні меж свободи дій на свій розсуд сторін пенсійного договору, встановлення державних гарантій добровільного пенсійного страхування [5, с. 516].

Слід зазначити, що пенсійна реформа у частині регулювання пенсійних відносин дійсно багато в чому пов'язана з нормами і методами цивільного права. Це не тільки недержавне пенсійне забезпечення, а й накопичувальна складова державної страхової пенсії. Включення зазначених відносин повністю до предмета цивільного права не є ефективним з точки зору забезпечення пенсійних прав осіб і призведе до зниження рівня гарантій надання соціально-забезпечувальних благ. У регулюванні відносин, що базуються на пенсійному договорі, договорі обов'язкового пенсійного страхування слід виходити з соціально-забезпечувального характеру зобов'язань недержавного пенсійного фонду щодо надання як недержавної пенсії, так і накопичувальної частини страхової пенсії. Надання цих соціально-забезпечувальних благ відповідно до умов закону, договору покликане забезпечити гідний рівень життя для людини. Дана мета вимагає законодавчого регулювання стандартів такого надання і пов'язана з публічним компонентом соціально-страхових відносин. Таким чином можна гарантувати належний ступінь захисту прав громадян на захист від соціальних страхових ризиків як при обов'язковому пенсійному страхуванні, так і при добровільному страхуванні виключно у межах галузі права соціального забезпечення, яка поєднує у собі публічні й приватні засади.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 49-51, ст. 376.
2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 47-48, ст. 372.
3. Орловський О.Я. Правова природа страхових внесків у накопичувальній системі пенсійного страхування / Орловський О. Я. Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Дев'ять осінніх юридичних читань» (м. Хмельницький, 12-13 листопада 2009 року): У 4-х частинах. – Частина друга: «Конституційне право. Адміністративне право. Фінансове право. Інформаційне право. Земельне право. Аграрне право. Екологічне право. Природо ресурсне право. Трудове право та право соціального забезпечення». – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2010. – С.218-220.
4. Забелін Л.В. Теоретичні основи соціального страхування. М., 1926. с. 122-125.
5. Лушникова М. В., Лушников А. М. Курс права соціального забезпечення. М, 2009. с. 516.